

Story of the Gift 6b, Mitkayem

- What do we learn from this story? (See Rashi, and all commentaries below)

1. טור יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמח

[ה]ואם אי אפשר לו שלא יקבלנו משום איבה יקבלו ממנו ולא יהנה בו ובמי שמכירין בו שאינו עובד אליל הכל מותר:

2. בית יוסף יורה דעה סימן קמח

וזרוק לבור בפניו אמר כל שכן דהויא ליה איבה כלאחר יד הוא דקאמינא. ופירש רש"י כלאחר יד שלא יבין שמדעת השלכתו וכיון שרואה שאבד ממך לא ישמח. ומשמע ודאי דהאי זריקה כלאחר יד דקאמר בפניו צריך לזרוק דהא פירושא דמאי דאמר ליה טול וזרוק לבור בפניו הוא ועוד דאי שלא בפניו למה לו לזרוק כלאחר יד יזרקנו להדיא ועוד דאי שלא בפניו מה הועיל בזריקה זו דכיון דגוי לא ידע בה אזיל ומודה דאין לומר שאח"כ יודיענו דאם כן הוה ליה לפרושי אלא ודאי כדאמרן. וכך הם דברי רש"י ולפיכך יש לתמוה על הרמב"ם (ה"ב) ורבינו שסתמו וכתבו שלא יהנה בו ולא פירשו שצריך לאבדו בפניו:

3. דרישה יורה דעה סימן קמח אות [ה]

ויש ליישב דמה שכתב רבינו ואם אי אפשר לו שלא יקבלנו רצה לומר שגם להשמט ממנו להשליכו אי אפשר לו אלא הגוי עומד עליו עד שיקבלנו ויהנה ממנו וק"ל:

4. ב"ח יורה דעה סימן קמח

ומ"ש ולקבלו ממנו וכו'. בפרק קמא (דף ו' ב) ההוא מינאה דשדר ליה דינרא קיסרנאה לרבי יהודה נשיאה ביום אידו הוה יתיב ריש לקיש קמיה אמר היכי אעביד אשקליה אזיל ומודה לא אשקליה הויא ליה איבה אמר ליה ריש לקיש טול וזרוק אותו לבור בפניו אמר כל שכן דהוה ליה איבה כלאחר יד הוא דקאמינא וכתב הרא"ש שם (סי' א) וז"ל אלמא אי לא מצוי לאשתמוטי דלא להוי ליה איבה הוה שקיל אף על גב דאזיל ומודה וכן בפרק אין מעמידין (כו א) שרי לבת ישראל לאולודי לארמאית בשכר משום איבה וכו' וכ"כ בהגהת מיימוני רפ"ט (אות ב) על שם ספר התרומה (סי' קלד) וכ"כ הסמ"ג (לאוין מה י ב) וכ"כ רבינו ואם אי אפשר לו שלא יקבלנו משום איבה יקבלנו ממנו אלא דמ"ש ולא יהנה בו וכ"כ הרמב"ם רפ"ט דמשמע דכיון שקבלו ממנו משום איבה והגוי קאזיל ומודה הילכך לא יהנה בו קשה דזו מנין להם דדילמא דוקא דכדי דלא להוי אזיל ומודה יהיב לו ריש לקיש עצה שישליכו לבור בפניו כלאחר יד דכיון שרואה שאבד ממנו לא ישמח ולא אזיל ומודה וגם לא יהיה לו איבה כסבור דבאונס נפל מידו אבל היכא דאי אפשר לו לעשות כן וצריך לקבלו משום איבה דהשתא אזיל ומודה מנ"ל שלא יהנה בו וצריך לומר דסבירא ליה דכיון דעל ידי שקבלו לדורון זה ביום אידו מהגוי קאזיל ומודה חשיב כאילו נהנה מעבודה זרה הילכך לא יהנה בו:

5. שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמח סעיף ה

אסור לשלוח דורון לעובד כוכבים ביום חגם, אלא אם כן נודע שאינו מודה בעבודת כוכבים ואינו עובדם. וכן עובד כוכבים ששלח ביום חגו דורון לישראל, לא יקבלנו ממנו. ואם חושש לאיבה, מקבלו, <ה> ה ויזרקנו ט' בפניו לבור או למקום האבד, כלאחר יד.

6. ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמח סעיף ה

(ה) ויזרקנו בפניו לבור. - בגמ' איתא הכי במעשה ששדר מין לר' יהודה נשיאה דינר ביום אידו ואמר היאך אעביד אשקליה אזיל ומודה שהישראל צריך לו לא אשקליה ה"ל איבה א"ל ר"ל טול וזרוק אותו בפניו לבור כלאחר יד שלא יבין שמדעת השלכתו וכיון שרואה שאבד לא ישמח וברמב"ם כתוב ואם חושש לאיבה נוטל בפניו ואינו נהנה בו ונ"ל דהאי בפניו קאי אדבתריה ורצה לומר שמראה בפניו שלא יהנה בו דהיינו שמראה לו פנים זועפות בשעת קבלת הדורון שנראה ממנה שלא נהנה בזה ומקבלנו מפני היראה וכמ"ש בסעיף ט' שיאמר לו בשפה רפה כו' וזה תקנה כללית בכל מקום דאילו מה שנזכר בגמרא שישליכנו לבור לא היה שייך אלא בעומד אצל הבור אבל אם ילך לבור ודאי ירגיש העובד כוכבים כוונתו וכן יש לפרש דברי הטור שכתב יקבלנו ולא יהנה בו פירוש שהעובד כוכבים לא תהיה הנאה לו במה שיקבל הישראל כל שאפשר לעשות בפניו כזה ואינו שמח והשתא ניהא הלשון דאמר הטור לא יהנה בו דאי קאי אישראל היה לו לומר לא יהנה ממנו אלא ודאי דעל העובד כוכבים קאי שלא יהנה בו בדורון שמקבל הישראל ובה מתורץ תמיהת ב"י על הרמב"ם וטור למה לא זכרו כמ"ש בגמרא אבל נראה דאם א"א לעשות בפני העובד כוכבים שיאבדנו מותר לקבלו וליהנות ממנו וראיה ממ"ש הרא"ש בזה וז"ל אלמא אי ליכא לאשתמוטי דלא להוי איבה הוה שקיל אף על גב דאזיל ומודה והכי אמרינן בפרק א"מ דרב יוסף שרי לאולודי בשכר משום איבה וכן להעלות עובד כוכבים מן הבור כו' עכ"ל. והא קא מדמה להנך דגם שם יש חשש שאזיל ומודה לעבודת כוכבים כשיצא מן הבור כדאיתא סי' קכ"ד בעלה חי וכו' ואפ"ה שרי השכר וא"ל מנא ליה להרא"ש לפרש כן דלמא אי לא מצוי לאשתמוטי לא יקבל כלל י"ל דדייק מדאמר טול וזרוק אותו כלאחר יד ולא אמר אם תוכל לזרוק בפניו טול ואם לאו לא תטול אלא ודאי דעכ"פ יטול אלא דאם אפשר אחר כך לזרוק בפניו תעשה כן וכן הוא בס"ס זה בטור שכתב היתר לדידן לישא וליתן עמהם משום איבה ולא אמרינן דיהיה אסור ליהנות ממנה אלא כדפי' כן נראה לע"ד ברור ולא כמו שהבין [מו"ח] דברי הטור דבכל גווני אסור בהנאה אחר כך:

7. ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמח סעיף ה

ה ויזרקנו בפניו כו' - ז"ל הטור ואם א"א שלא יקבלנו משום איבה יקבלנו ולא יהנה בו עכ"ל וכ"כ הרמב"ם והמחבר אזיל לטעמיה שכתב בב"י שיש לתמוה עליהם למה לא פיר' שצריך לאבדו בפניו (כלאחר יד שלא יבין העובד כוכבים) כדאית' בש"ס אבל לא עמדתי על סוף דעתו שהרי כתב הרא"ש והר"ן והסמ"ג והגה"מ בשם סה"ת אש"ס הנ"ל דהיכא דלא מצוי לאשתמוטי דלא להוי ליה איבה שקיל ליה ובש"ס מיירי היכא דאפשר לאבדו בפניו וליכא איבה כגון שיזרקנו לבור כלאחר יד כאילו נפל ממנו שלא מדעת כדאיתא בש"ס וק"ל:

- Why does the story focus on an important person?
 - a. Ritva and Meiri

בית הבחירה למאירי מסכת עבודה זרה דף ו עמוד ב

כשם שהמשא ומתן אסור כך אסור לאדם חשוב לקבל דורון הימנו בימים אלו מתוך שהוא נהנה על שקבלה הולך ומודה ואם יש לחוש לאיבה מקבלה ומ"מ כל צד שאפשר לו לעשות שלא יודה יעשה ובלבד שיהא שומר עצמו מן האיבה ואף בשאר משא ומתן הרבה מסכימין להקל בכל שיש בו חשש איבה מכח שמועה זו ואיני רואה כן בכל שיש לחוש שישמש בו לע"ז ולא הותר לדעתי משום איבה אלא כל שאין בו אלא חשש הודאה:

- Continue in Gemara until the final 2 dots
 - How does Rashi understand the relationship of Harvacha to Azil UModeh (we have seen this before)
 - How about Tosafot? (This was on 2a)
- Mitkayem (Summary of both issues in Beit Yosef)

בית יוסף יורה דעה סימן קמח

א (ב) והך משא ומתן פירש רש"י דאסור משום דאזיל ומודה לע"ז. אמתניתין דלפני אידיהם כתב כולהו משום דאזיל ומודה ומתוך דבריו שפירש בגמרא משמע דלשאת ולתת דקתני מתניתין היינו משא ומתן של מקח וממכר וכתב הרא"ש (סי' א) שרבינו תם (תוס' ב. ד"ה אסור) הקשה עליו דבגמרא מוכח דלא איירי בכל משא ומתן אלא דוקא במידי דחזי להקרבא ולפיכך פירש רבינו תם דלא שייך אזיל ומודה אלא בלהשאילו ולהלוותו ולפורעו דאית ליה רווחא סגי וכן לשאול מהן וללוות מהן דחשיבא להו מילתא דישאל צריך לו ואזיל ומודה אבל במשא ומתן של מקח וממכר לא חשיב ליה רווחא כולי האי שכן הוא ריוח הישראל כמו ריוח שלו וגם כשהוא קונה עדיין אין יודע אם ירויח במקחו וכשהוא מוכר הוא דואג שמא יוציא המעות קודם שמוצא סחורה אחרת לקנות ולא אזיל ומודה ולשאת ולתת דמתניתין מפרש רבינו תם למכור להם דבר הראוי לתקרובת עבודה זרה והכי פירושו לשאת מהם המעות ולתת להם חילופיהם: ודע דתניא בגמרא (ו:): כשאסרו לשאת ולתת עמהם לא אסרו אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאין מתקיים לא ופירש רש"י כשאסרו אסור לשאת ולתת עמהם לפני אידיהם לא אסרו אלא בדבר המתקיים עד יום אידיהם דחזי ליה קמיה ביום אידו ואזיל ומודה אבל דבר שאינו מתקיים כגון ירק וכיוצא בו מותר ותניא תו בגמרא דבר שאין מתקיים מוכרין להם אבל אין לוקחין מהם ופירש רש"י אבל אין לוקחין מהן דמרווח ליה שמתוך שאינו מתקיים מתאוה הוא למוכרו וגבי הא דתנן (יב:): עיר שיש בה עבודה זרה חנויות המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות מותרות כתב דמשום נושא ונותן ביום אידם ליכא דהני מילי לזבונן להו משום דדרך לוקח להיות שמה ואזיל ומודה אבל למיזבן מינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא. וההיא דתניא מוכרין להם דבר שאינו מתקיים אבל לא לוקחים מהם קשיא לפירושו רבינו תם וכתב הרא"ש דלדידיה י"ל דלא לוקחים מהם לא במקח איירי אלא בקבלת דורון ומיהו כתב שזה דוחק ויותר נ"ל לומר דמודה רבינו תם בדבר שאין מתקיים אין לוקחין מהם אף על פי שפירש דבמקח וממכר לא שייך אזיל ומודה דבר שאין מתקיים שאני דכיון דמתאוה למכרו שמח ביה ואזיל ומודה. וכתב עוד הרא"ש ולפי מה שכתב רש"י על מתניתין דחנויות המעוטרות לשאת ולתת דמתניתין לא מיירי אלא במכירה והכי פירושו לשאת מהם מעות ולתת להם המקח אבל לקיחה לא אסרה מתניתין דסתם מוכר עצב הוא וכן מתפרשת נמי ברייתא דקתני כשאסרו לשאת ולתת לא אסרו אלא בדבר המתקיים דלא איירי אלא במכירה. נמצא דלפירושו רש"י יש במכירה צד איסור וצד היתר וכן בלקיחה כלומר צד איסור דמכירה דבר המתקיים וצד היתר דידה דבר שאינו מתקיים צד איסור דלקיחה דבר שאינו מתקיים וצד היתר דידה דבר המתקיים. ולפירושו רבינו תם נמי איכא במכירה צד איסור וצד היתר וכן בלקיחה אלא שהם בענין אחר דצד איסור דמכירה היינו מידי דבר תקרובת וצד היתר דידה היינו כל מידי דלאו בר תקרובת צד איסור דלקיחה דבר שאינו מתקיים וצד היתר דידה דבר המתקיים. וכתבו התוספות שם (יג: ד"ה רבי ירמיה) גבי הא דקאמר התם ר' ירמיה זבן פיתא דפת חשוב הוא וקפץ עליה זבינא והוי כדבר המתקיים: אבל הרמב"ם כתב בפ"ט (ה"א) שאסור ליקח מהם ולמכור להם דבר המתקיים ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים כגון ירקות ותבשיל עד יום אידם ולפי דבריו מתניתין בין מקח בין ממכר אסרה וברייתא דלא אסרו אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאין מתקיים לא הכי פירושו לא אסרו לגמרי בין למכור בין ליקח אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאינו מתקיים לא אסרו לגמרי שאע"פ שאסרו ליקח לא אסרו למכור והא דתניא דבר שאין מתקיים מוכרים להם אבל לא לוקחים מהם לפרושי מאי דקתני בהאי ברייתא אבל בדבר שאינו מתקיים לא אתיא. וטעמא דמותר למכור להם דבר שאינו מתקיים ואסור ליקח מהם אפילו דבר המתקיים היינו משום דכשמוכר לו דבר שאינו מתקיים ביום אידו אין לו לא מעות ולא חפץ שיהא מודה עליהם ולא אזיל ומודה מקמי יום אידו לא חיישינן אבל כשלוקח מהם בין דבר המתקיים בין דבר שאינו מתקיים הרי המעות בידו ביום אידו ומודה עליהם אף על פי שאין בידו החפץ וזו היא סברת הראב"ד (ח"י ע"ז ו: ד"ה נשא ונתן) שכתב רבינו וכתב הר"ן (א. ד"ה אבעיא) שזו היא שיטת הגאונים וכתב שדבריהם עיקר: